

Eesti Kõrgem Kommertsikool

L. Türipuu

ANDRAGOOGIKA

Õppematerjal

Tallinn, 1997

SISUKORD

Õpijuhis	4
Andragoogika programm doktoriõppele	8
I Peatükk. ANDRAGOOGIKA KUI TEADUS	12
1.1. Andragoogika kui teadus	12
1.1.1. Andragoogika kui kasvatusteadus	12
1.1.2. Andragoogika probleemid, aine, objekt, otstarve	12
1.1.3. Süsteemsus ja komplekssus	13
1.1.4. Andragoogika põhimõisteid	14
1.1.5. Küsimusi ja ülesandeid	17
1.2. Täiskasvanud inimene	19
1.2.1. Täiskasvanu füsioloogilised ja psüühilised iseärasused	20
1.2.2. Küsimusi ja ülesandeid	23
1.3. Kultuur ja haridus	25
1.3.1. Kultuurist riivamisi ja süvitsi	25
1.3.1.1. Tulemusjuhtimine ja organisatsiooni kultuur	25
1.3.1.2. Organisatsiooni kultuuri riivamisi käsitlemine	25
1.3.1.3. Kultuuri 3 ajaloolist vaatenurka	25
1.3.1.4. Metakeskkond	26
1.3.1.5. Kooslus kui kultuuri subjekt	26
1.3.1.6. Kultuuri makrostruktuur	27
1.3.1.7. Kultuuri teadvuslik tasand	28
1.3.1.8. Kultuuri teadvuslik professionaalne tase	28
1.3.1.9. Organisatsiooni kultuur	28
1.3.1.10. Multinatsionaalne kultuur	29
1.3.1.11 Kultuur ja juhtimine	29
1.3.1.12 Küsimusi ja ülesandeid	31
1.3.2. Haridus	33
1.3.2.1. Haridus kultuurikontekstis	33
1.3.2.2. Küsimusi ja ülesandeid	35
II Peatükk. TÄISKASVANU SISEMAAILM JA KÄITUMINE	
2.1. Täiskasvanud inimese sisemaailm	37
2.1.1. Sisemaailm kui välismaailma peegel	37
2.1.2. Välismaailma kujundi modelleerimise probleeme	37
2.1.3. Sisemaailma tesaurus kui süsteemne tervik	38
2.1.4. Sisemaailma tesauruse morfoloogia ja struktuur	38
2.1.5. Sisemaailma tesauruse kordumatus ja unikaalsus	39
2.1.6. Küsimusi ja ülesandeid	39
2.2. Inimese käitumine indiviidina ja grupi liikmena	40
2.2.1. Inimese käitumise määramatus ja vastuolulisus	40
2.2.2. Subjekt ja subjektsus	41
2.2.3. Küsimusi ja ülesandeid	41
2.3. Interiorisatsioon ja võlviefekt	43
2.3.1. Interiorisatsioon	43
2.3.2. Võlviefekt	43
2.3.3. Küsimusi ja ülesandeid	44

III Peatükk. INTERIORISATSIOONI JUHTIMINE

3.1. Teadmiste omandamine	48
3.1.1. Õpiteooriaid	48
3.1.2. Teadmiste omandamine	49
3.1.3. Küsimusi ja ülesandeid	50
3.2. Oskuste omandamine	52
3.2.1. Erinevate lähenemiste samaväärsus	52
3.2.2. Oskuste omandamine	52
3.2.3. Küsimusi ja ülesandeid	53
3.3. Väärtushinnangute omandamine	55
3.3.1. Suhtumised, hoiakud, eelarvamused	55
3.3.2. Väärtushinnangute omandamine	55
3.3.2.1. Sisemaailma peegel	55
3.3.2.2. Käitumise determinant	55
3.3.2.3. Väärtushinnangute inertsus	56
3.3.2.4. Põhilised eetilised väärtused vermuivad 6-ks eluaastaks	56
3.3.2.5. Millised väärtused on mõjutatavad	57
3.3.2.6. Kas väärtuste mõjutamine on eetiline	57
3.3.2.7. Millised tegurid mõjutavad väärtushinnanguid	58
3.3.2.8. Milline peaks olema väärtushinnangute muutmise strateegi	58
3.3.2.9. Milliste andragoogiliste tingimuste korral muutuvad väärtushinnangud	59
3.3.2.10 Kokkuvõtteks	59
3.3.3. Küsimusi ja ülesandeid	60

IV Peatükk. ANDRAGOOGILINE TEGEVUS

4.1. Õpiprotsess kõrgkoolis kui andragoogika rakendusala	63
4.1.1. Kõrghariduse mõiste	63
4.1.2. Kõrgkooli missioon	63
4.1.3. Akadeemilisus, fundamentaalsus, rakenduslikkus, operatsionaalsus	64
4.1.4. Studeerimine ja uurimine õpimoodustena	65
4.1.5. Õppetöö eesmärgistamine	65
4.1.6. Õppetulemuste hindamine	66
4.2. Täiskasvanute koolitus kui andragoogika rakendusala	72
4.2.1. Õppimine ja koolitus	72
4.2.2. Täiskasvanu õppijad	72
4.2.3. Firmasisene koolitus	73
4.2.4. Spetsialiseeritud ametikoolitus ja täiendõpe	73
4.2.5. Tasemekoolitus	73
4.2.6. Koolitusturg	74
4.2.7. Avatud õpetus	74
4.2.8. Küsimusi ja ülesandeid	75
4.3. Juhtimine kui andragoogika rakendusala	77
4.3.1. Juhtimise keerukus ja käsitluskontseptsioonide rohkus	77
4.3.2. Juhtimise subjekt, objekt, sisu ja tulemid	77
4.3.3. Operatiivne ja strateegiline juhtimine	79
4.3.4. Küsimusi ja ülesandeid	80

V. LISAD

5.1. Andragoogiline mudel	82
5.2. Õpetamispraktika programm	83
5.3. Otsingumäng	85

Andragoogika doktoriprogrammi õpijuhise.

1. Sissejuhatuseks.

Andragoogika on EKK doktoriõppes 2 semestri vältel läbitav 4 ainepunktise mahuga õppedistsipliin, millele on antud võimalikult tugev rakenduslik kallak, et doktorandid oleks omandanud vajaliku kompetentsuse töötada kõrgkoolis või täiuskasvanute koolituse teistes vormides kutselise õppejõuna. Nimetatud põhjustel toimub õppetöö andragoogikas tihedalt läbipõimununa õpetamispraktikaga.

Õppuste kalendereplaan on toodud käesoleva juhise lisas.

Õppused toimuvad vastastikku integreerituna statsionaarses ja kaugkoolituse vormis. Õpetamispraktika toimub valdavalt statsionaarses vormis. Andragoogika seminarid aga täielikult kaugkoolitusena (E - maili jututuba). Andragoogika loengud toimuvad vastavalt tehniliste võimaluste arengule statsionaarses vormis, telefonikonverentsidena või interneti vahendusel.

Kursuste programmid ja vajaliku õppekirjanduse loetelu on toodud käesoleva juhise lisas.

Loengute tekstid paljundatakse kõikidele kuulajatele ja saadetakse vajadust mööda kuulajatele elektronposti kaudu. Elektronposti vahendusel toimub ka kuulajate regulaarne infovahetus õppejõu - tuutoriga.

Kursus lõpeb eksamiga, mille sooritamine on aluseks vastavate ainepunktide arvestamisele.

2. Õppevormidest.

2.1. Iseseisev õppimine

Kursuse läbimine eeldab suuremahulist iseseisvat õppimist. Iseseisva õppimise osakaal moodustab 3/4 kogu kursuse mahust (Andragoogikas 120 tundi 160 - st). Loengutele tullakse reeglina selleks ettevalmistatuna: tekst on reeglina läbi töötatud ja koduülesanded lahendatud.

Õppimise käigus tekkivate probleemide üle peetakse tuutoriga telefoni kaudu või elektronposti teel sidet. Iseseisva õppimise teel omandatakse esialgne kujutlus probleemidest ning analüüsitakse neid isiklike kogemuste seisukohalt.

2.2. Lähiõpe

Lähiõppe eesmärgiks on aine mõistmise kinnistamine ja tervikpildi loomine aine erinevate osiste põhjal. Lähiõpetus peab kergendama iseseisvat õppimist. Lähiõppe põhivormideks loengute kõrval on rühmatöö, diskussioon, oma kogemuste analüüs, probleemülesannete lahendamine, õppemängud jms. Lähiõppe vormidest osavõtt on kuulajatele kohustuslik.

2.3. Interneti jututuba.

Jututoa vahendusel toimuvad nn. projektiseminarid, milles juhendatakse ja vahetatakse mõtteid lõpuprojekti koostamise küsimustes ning arutatakse sellega seonduvaid programmilisi teoreetilisi probleeme

2.4. Telefonikonverentsid.

Telefonikonverentside vahendusel toimuvad programmis ette nähtud mõnede metateoreetiliste ja juhtimisega seotud teemade arutelud. Arutelud toimuvad valdavalt intervjuude vormis.

3. Kursuse sisu ja ülesehitus.

Loengukursuse sisu koosneb 4 - st 6 - tunnilise mahuga moodulist. Need on:

- Andragoogika kui kasvatusteadus
- Täiskasvanu sisemaailm ja käitumine
- Interiorisatsiooni juhtimine
- Andragoogiline tegevus

Moodulites ettenähtud rakendusliku sisuga probleemid arutatakse läbi seminarides. Seminaride käigus toimub ka lõpuprojekti arvestusteema juhendamine ja eelarutelu.

4. Kursuse arvestamine.

Kursus loetakse arvestatuks, kui kuulaja on osalenud vähemalt 20 loengul, aktiivselt osalenud Interneti andragoogilise jututoa tegevuses, sooritanud ja kaitsnud ühe uudisteema andragoogilise töötluse ja sooritanud rahuldavate tulemustega eksami. Eksami hindamine toimub EKK - s kehtiva õppetöö eeskirja alusel.

Punktide arvestamine toimub järgmise skeemi alusel:

Osavõtt auditoorsest õppetööst (loengud ja E - maili jututuba)	1 AP
Ühe uudisteema andragoogiline töötlus	1 AP
Eksam andragoogika teooriast	2 AP
Kokku	4 AP

Temaatiline plaan andragoogikas

Lähiõpe	E - maili jututuba	Telefonikonverents
Grupikonsultatsioonid aktiivõppe meetoditega	Projektiseminar lõputöö ettevalmistamiseks	Temaatilised intervjuud
1. Andragoogika kui teadus Täiskasvanu iseärasused Kultuur Haridus 2. Inimese sisemaailm Inimese käitumine Subjektsus Interiorisatsioon 3. Võlviefekt ja omandamine Teadmiste omandamine Oskuste omandamine Väärtuste omandamine 4. Täiskasvanu õppijana Õppeprotsess kõrgkoolis Täiskasvanute koolitus Meetodid koolituses	1. Projektitöö probleem 2. Projektlahenduse objekt 3. Projekti aine 4. Probleemi põhjused 5. Hüpoteesid 6. Teema valik 7. Projekti eesmärk 8. Meetodite valik 9. Projekti struktuur 10. Projekti sisu 11. Evalvatsioon 12. Kaitsmine	1. Juhtimise olemus, subjekt ja objekt 2. Strateegiline ja operatiivne juhtimine 3. Juhtimise tulemid 4. Missioon, strateegia ja taktika 5. Juhtimise hoovad, 6. Juhtimiskultuur 7. Juhtimine kui looming 8. Juhtimine väärtuste kaudu

Õppuste korraldamise põhimõtted.

- Õppused toimuvad kaugkoolituse vormis. See hõlmab:
 - Iseseisev töö - Andragoogika õppeteksti iseseisev lugemine, iseseisev õppuste hospiteerimine ja harjutamine. Kirjanduse läbitöötamine, seminaride ettevalmistamine, valmistumine eksamiks. Iseseisva töö konsulteerimine.
 - Lõputöö sooritamine.
 - E - maili jututuba - Andragoogika seminarid
 - Telefonikonverentsid - Andragoogika loeng - konsultatsioonid
 - Lähiõpe - Õppused aktiivõppe metoodikaga, loengute ühine hospiteerimine ja arutelu, eksam ja arvestus
- Lähiõppustele tullakse ettevalmistunult.
- Klassikalisi loenguid ei peeta
- Õppetekstid on kuulajatele kätte antud.
- Organisatsioonilise töö grupis teevad kuulajad ise
- Kõik hospiteerimised protokollitakse vormi kohaselt
- Andragoogikakursus lõpeb eksamiga (1 AP) ja õpetamispraktika hindelise arvestusega.
- Lähiõppes osalemine annab kuulajale 1 AP, lõputöö 1 AP

Õppuste kalenderplaan

Andragoogika

4 moodulit a` 6 t loenguid ja 4 tundi praktikume (kokku 40 t)

Lähiõpe 4 korda a` 4 tundi

27. märts

3. aprill

10. aprill

17. aprill

Telefonikonverents

2 korda 4 tundi

E-maili jututuba

4 korda 4 tundi (märts - aprill)

Õpetamispraktika

Kokku 40 tundi (märts - mai)

Tundide ühiskülastamine õppejõuga

2 tundi + 2 tundi analüüsi

Vastastikku külastamine

4 tundi + 2 tundi arutelu

Proovitunnid õppejõuga igaühel

2 tundi + 1 tundi arutelu

Hindetunnid õppejõuga igaühel

2 tundi + 1 tundi arutelu

Doktoriõppe programm

a n d r a g o o g i k a s t

Maht: 4 AP (Kokku 160 t, neist loenguid 24, seminare 12, praktikume 4, iseseisvat tööd 120).

Õppeaeg: III ja IV semester

Taotlused:

1. Luua kujutlus andragoogikast kui kasvatusteadusest, õpetusest ja õppeainest
2. Omandada andragoogika põhimõisted, metodoloogilised alused ja ülesehituse loogika
3. Väärtustada teadmised täiskasvanu sisemaailma iseärasustest ja selle korraldamise võimalikkusest
4. Omandada praktilisi kogemusi sotsiaalseks juhtimiseks, üliõpilaste õpetamiseks ja täiskasvanute koolitamiseks

Moodul 1. Andragoogika kui teadus. (6 tundi)

1.1. Andragoogika kui kasvatusteadus. Andragoogika ja pedagoogika suhted. Täiskasvanute õpetamine, juhtimine ja kõrgkooliõpe kui andragoogika rakendusala.

Andragoogika kui kogemus, õpetus, teadus. Andragoogika ja teised sotsiaalteadused.

Andragoogika probleemistik, objekt, aine, taotlused, printsiibid ja meetodid.

Andragoogika praktiline tähtsus.

1.2. Täiskasvanud inimese füsioloogilised ja psühholoogilised iseärasused

Inimese ealine periodiseering. Lapseiga, nooruki, täiskasvanu ja vanuriiga, nende füsioloogilised ja psühholoogilised iseärasused.

Inimese arengu seaduspärasused ja põhitegurid. Subjektiivsed sise- ja välistegurid. Kasvatus ja enesekasvatus. Inimese elu kvaliteet ja selle kriteeriumid erinevates kultuurides.

1.3. Andragoogika põhimõisted: kultuur ja haridus. Kultuuri mõiste kujunemine. Kultuur kui inimese ja keskkonna spetsiifiline vahendaja. Kultuuri aspektid ja tasemed. Kultuuri ajaloolised tüved. Rahvuskultuur ja rahvuslik identiteet. Kultuur kui nähtus ja protsess, selle järjepidevus.

Haridus kui indiviidi poolt omandatud terviklik kultuuriosa. Hariduse funktsioonid, nende hierarhia. Mina- ja maailmapilt, orientatsioon, eetika, kompetentsus. Hariduse sfäärid ja astmed.

Hariduspoliitika. Hariduse omandamine ja harituna püsimine. Pidevharidus.

Moodul 2: Täiskasvanu sisemaailm ja käitumine. (6 tundi)

2.1. Inimese sisemaailm kui välismaailma subjektiivse peegelduse tulem. Sisemaailma keerukus ja selle modelleerimise raskused. Sisemaailm kui süsteemne tervik. Sisemaailm kui tesaurus. Sisemaailma morfoloogia ja struktuur, nende seos aju ehitusega. Sisemaailm ja teadvus. Teadvuse tasemed. Sisemaailma kordumatus ja unikaalsus.

2.2. Täiskasvanud inimese käitumine, selle määramatus ja paradoksaalsus. Mõistus kui käitumist häiriv tegur. Sise- ja välistegurite vahetõrge käitumise regulatsioonis.

Teadmiste ja oskuste osa käitumise regulatsioonis. Emotsionaalsete suhtumiste, väärtuste ja hoiakute osa käitumises. Haritud sisemaailm ja käitumine.

2.3. Isiksuse ja subjektsuse. Isiksuse erinevaid tõlgendusi. Subjekti (isemi) mõiste. Subjektsus kui omadus. Subjektsuse allikad ja põhilised tegurite rühmad. Tunnetus - teadvus, võimelisus - aktualiseerimine, edasi - ja tagasisidestus. Subjektsuse tasemed. Subjektsuse aste. Subjektsuse juhtimissituatsioonis.

2.4. Interiorisatsioon ja võlviefekt. Interiorisatsioon kui tesaurust kujundav, uuendav ja korraldav protsess. Interiorisatsiooni modelleerimise raskused. Interiorisatsiooni selektiivsus. Sisemaailma enesekaitse. Võlviefekt, selle andragoogiline tähendus. Sisemaailma muutmise keerukus ja eetilised piirid. Andragoogika rakendamine kui looming ja kunst.

Moodul 3: Interiorisatsiooni juhtimine (6 tundi)

3.1. Teadmiste omandamine. Motivatsiooni tähtsus. Info transformeerimine vastuvõetavaks. Info väärtustamine. Info doseerimine. Unustamine ja selle seaduspärasused. Kordamine. Didaktika printsiibid. Aktiivsus ja teadlikkus. Teadmiste omandamise tasemed. õppimise kaasaegsed tõlgendusi. Õpetamine ja õppimine.

3.2. Oskuste ja kogemuste omandamine. Omandamise astmelisus. Harjutamine ja treening. Teadvustamine ja kujutlemine. Vilumuste kujundamine. Oskuste kujundamine ekstemaalseteks ja muutuvateks situatsioonideks.

3.3. Väärtuste, suhtumiste ja hoiakute omandamise keerukus. Eelarvamused ja hoiakud. Referentgrupi osa väärtuste ja hoiakute kujunemises. Eetiliste põhiväärtuste omandamine erinevatel vanuseetappidel. Väärtushinnangute mõjutamise objektiivsed ja subjektiivsed tegurid. Kasvatus ja enesekasvatus, Väärtuste mõjutamise eetilised piirid.

Moodul 4: Andragoogiline tegevus (6 tundi)

4.1. Õppeprotsess kõrgkoolis. Kõrghariduse mõiste. Õppe- ja teadustöö ühtsus. Studeerimine ja uurimine kui õppimise moodused. Õppejõu roll kõrgkooli õppeprotsessis. Õppematerjali valik. Akadeemilisus, fundamentaalsus, rakenduslikkus, operatsionaalsus. Õppetöö eesmärgistamine, õppejõudude koostöö. Statsionaarne ja kaugõpe. Kaugkoolituse tänapäevavormid. Õppemeetodid kõrgkoolis, nende valiku põhimõtted. Õppeprotsessi tagasisidestatus ja evalvatsioon. õpitulemuste kontrollimine ja hindamine.

4.2. Täiskasvanute koolitus kaasajal. Õppimine ja koolitus. Täiskasvanute koolituse korraldus erinevatel tasanditel. Personalikoolitus firmas, selle seos innovatsiooni ja arendamisega. Tööalane ja vabakoolitus. Koolitusturg ja selle tähtsus. Totaalne õppimine. Õppiv eluviis. Õppiv organisatsioon. Haridus ja rahvuslik julgeolek.

4.3. Juhtimine kui andragoogika rakendusala. Juhtimise süvaolemus, subjekt, objekt, otstarve. Organisatsiooni kultuur ja selle uuenemine. Inimeste õpetamine, harimine ja arendamine. Juhtimiskultuur ja andragoogiline kultuur. Juhi andragoogiline edukus ja seda kujundavad tegurid.

Lõpuprojekt: Ühe õpetatava teema andragoogiline töötlus.

Või: Töötajate meeskonnakoolitus X firmas.

Punktide arvestuse alused:

Arvestustöö: Ühe uudisteema andragoogiline töötlus	1 p
Osavõtt auditoorsest õppetööst	1 p
Eksam	2 p

Kokku **4 p**

KIRJANDUST ANDRAGOOGIKA DOKTORIPROGRAMMI JUURDE

1. Knowles M.S. The Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy.
2. Knowles M.S. Andragogy in Action: Jossey - Bass Publishers, San Francisco, Oxford, 1990
3. Knowles M.S. The Adult Learner. A. Neglected Species. _Ulf Pubisher Comp. Houston, London, Paris, Zürich, Tokyo, 1992
4. Sherron R.H., Lumsten D.B. Introduction to Educational Gerontology. Hemisphere Publ. Corp. NY, Washington, Philadelphia, London, 1990
5. Thaning K.N. F.S Grundtvig Det. Danske Selkab. 1972
6. Tennart M. Psychology and Adult Learning. International Perspective. London, 1988
7. Rogers, J. Adult Learning. Routledge, London, 1989
8. Longtrup P. Teaching Adults - With Openness. Arhus, Denmark, 1993
9. Daines i., Graham B. Adult Learning, Adult Teaching. Nottingham, 1988
10. Adult Education Organisations in the Countries of the European Community. Notes for a

directory. Barcelona, 1993

11. *Bogard G.* Towards an Active Responsible Citizenship. Final project report: Adult Education and Social Change. Council of Europe. DECS/AE (93) 6, Strasbourg, 1993
12. *Kidd J.R.* An International Legacy of Learning. Monographs on Comparative and Area studies in Adult Education. Vancouver, 1986
13. *Thorpe.* Evaluating Open & Distance Learning. Redwood Books, Trowbridge, 1993
14. *Stehens M.D. & Cordon W. Roderic.* Teaching Techniques in Adult Education. London, 1974
15. *Anderson B.E.* Tehoa opiskeluun. Otava, 1982
16. *Bergevin F. Dwight M.* Adult Education Procedures (A Handbook of Tested Patterns for Effective Participation) NY, 1989
17. *Karjalainen A., Kemppainen T.* Vaihtoehtoisia tenttikäytäntöjä. Ohjeita ja ideoita ylioppistotenttien kehittämisen. Helsinki, 1994
18. *Zander A.* The psychology of the group process. Annual Review of Psychology. 1979, vol 30
19. *O'Neil H.F.* Learning Strategies. NY Academy Press, 1978
20. *Bloom B.S.* Learning for Mastery, NY, 1971
21. *M.L. Rauste von Weight, J. von Weight.* Oppiminen ja koulutus. Helsinki, 1995
22. *Silven M., Rinnunen R.* Kohti itseohjutuva opiskelutaitoa. Oulu, 1994
23. *Jarvis P.* Paradoxes of Learning. San Francisco, 1994
24. *Gayeski D.M.* Multimedia for Learning. Future Systems. 1993
25. *Karma K.* Käyttäytymistieteiden metodologian perusteet. Helsinki. 1994